

Auto – tarpeellinen ja tunteita herättävä

16.2.2023 klo 09:45

Auto on ennen kaikkea tärkeä kulkuväline työssä ja vapaa-ajalla, kertovat SKS:n, SLS:n ja Espoon Automuseon muistitietokeruuseen osallistuneet autoista ja autoilusta. Vastaajien muistoissa autoihin liittyy monenlaisia tunteita raivosta kiintymykseen.

”Autolla on muutakin kuin vaihtoarvo. Sillä on käyttöarvo, siihen voi kiintyä, siitä voi tulla perheenjäsen.” (Nainen s. 1954)

Yhteensä 49 vastaajaa autottomista ja sunnuntaiajelijoista intohimoisiin museoautoharrastajiin kertoi SKS:lle automuistoistaan, jotka ulottuivat 1930-luvulta nykypäivään. Esimerkiksi sota-ajan häikäpönttöautoja muistelee vuonna 1938 syntynyt mies:

Autoissa energiaa tuotti hiilillä tai pilkkeillä lämmitettävä häikäpönttö eli puukaasutin. Pöntön ilmanottoaukko oli houkutteleva paikka sijoittaa lumipallo. Pallo sulii hiljalleen ja auto kulki hiljalleen, kunnes pysähtyi. Autorämä, peltijuna yhteiskunnan mätä muna, huutelimme poikajoukossa autoja nähdessämme.

Useimmalle vastaajalle auto on ennen kaikkea tarpeellinen kulkuväline työssä ja vapaa-ajalla harrastuksiin, kauppaan, sukuloimaan ja mökille matkatessa. Etenkin maaseudulla auto voi olla välttämätön julkisen liikenteen puuttuessa. Asennoitumista autoiluun määrittää luotettavuus ja käytännöllisyys, status-arvolla ei ainakaan haluta myöntää olevan merkitystä. Auto voi tuoda omistajalleen vapauden tunteen, mutta etenkin pienituloiselle se voi olla valtava kuluerä.

Autoon kohdistuu paljon tunteita. Autoilun aiheuttamat päästöt herättävät niin raivoa kuin syyllisyyttä. Auton värillä on väliä. Kiintymyksestä autoon kertoo tapa antaa omalle autolle lempinimi kuten Rajurassi, Uuno, Rautarouva, Fiiu, Alfa tai Keiska. Uskollisuus tiettyä automerkkiä kohtaan saattaa syntyä jo lapsena. Automerkeistä väännetyt vitsit ja aforismit osoittavat, kuinka voimakkaita mielikuvia merkkeihin – ja niitä suosiviin autoilijoihin – liitetään.

Skoda – isä työntää, äiti ohjaa, lapset pitää pohjaa.

Olemme kai tyypillisiä Toyota-uskollisia: keskiluokkaisia, maltillisia, turvallisuushakuisia suomalaisia. (Nainen, s. 1953)

Ajokortin tai ensimmäisen auton hankinta on monelle tärkeä virstanpylväs, mutta autoilijaksi voi päätyä myös vastahakoisesti esimerkiksi muuttuneen elämäntilanteen myötä. Autokoulu-aika saattoi muistelijasta riippuen olla vaivatonta, jännittävää tai hämmentävää.

Sitte piti mennä viä autokouluhun, isä meni loppuvuoresta ja sai kortin. Minä menin 1962 oikeen kovana lumitalavana, helemikuulla. Sillä autokoulun opettajalla oli sellaanen vika, jos sitä ny viaksi voisi sanua. Se ei ollenkaa ymmärtäny, jottei joku ei osaa ajaa autua. Minä ku luulin jotta sitä varte sinne autokouluhun mennähän jotta siä opetetaas ajamahan autua. Mutta ei, kyllä siä kuulla kuuttimensa. Oppitunnilla opettaja seliitti, jos moottori sammuu ku ajaa, ei se mitää, se on tekninen virhe. Mutta ku se tekninen virhe tuli etehen ja moottori sammuu. Oli justihin ku papupata olis ruvennu kiehumahan ylitte. Moottori sammuu risteykses, opettaja käynnisti moottorin ja pani ykkösvaihtehen silimähän, minä istuun siinä ja sitte lähärin ja moottori taas sammuu, se sammuu viä kolomanneski risteykses. Kunei ollu opetettu kytkimen käytyä. Minä istuun kuskin paikalla ja kuuntelin teknistä virhettä. (Nainen s. 1942)

Moni muisteli lapsuuden automatkoja, jotka veivät usein sukulaisiin tai mökille, joskus myös perhelomalle Lappiin tai Pohjoismaihin. Takapenkillä sattui ja tapahtui: laulut, leikit ja sisarusten välinen kinastelu pitivät yllä kuljettajankin vireyttä. Takapenkki oli myös mitä mainioin paikka paitsi liikenteen myös etupenkin tunnelmien tarkkailuun:

Meillä oli mökki Ylistenjärvellä. Kun tulimme Ristisillan risteykseen Koivulasta, me lapset ilmoitimme aina, ettei Roismalasta päin tullut autoja. Oli äärimmäisen harvinaista, että sieltä tuli ketään. Kerran, kun olimme palaamassa mökiltä, meillä oli kiire, olihan keskiviikko ja kello oli melkein yhdeksän. Ristisillalla oli poliisit pysäyttämässä autoja, en tiedä miksi. Eihän siellä edes kulkenut paljoa ihmisiä. Pysähdyimme, ja isä avasi ikkunan. En yhtään muista, mitä poliisit sanoivat, mutta sen muistan, kuinka äiti sanoi: ”Meillä on kiire, emme ehdi jäämään tähän. Peyton Place alkaa ihan juuri!” Hymyilevät poliisit päästivät meidät lähtemään. (Nainen, s. 1962)

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Svenska Litteratursällskapet i Finland ja Espoon Automuseo järjestivät [Automuistot](#)-muistitietokeruun 25.4.–30.9.2022. Suomenkieliset kirjoitukset on arkistoitu SKS:n arkistoon ja Tietoarkistoon. Ruotsinkieliset vastaukset on arkistoitu SLS:n arkistoon.

Kiitämme lämpimästi kaikkia keruuseen osallistuneita! Vastaajien kesken arvotut kirjapalkinnot on toimitettu voittajille.

Lisätietoja: SKS:n arkisto, puh. 0201 131 240, arkisto@finlit.fi